

"Kyrkans gemenskap är livsviktig"

Diakonerna lyssnar och stöttar. Försöker skapa sammanhang. Oavsett om de jobbar i ett miljonprogramsområde, i Svenska kyrkan i spanska Fuengirola eller i en närförort i Stockholm möter de ensamhet och fattigdom.

– Kom in och fika!

Diakonen **Maria Engman Lyrén** står med ett stort leende utanför Skärholmens kyrka och försöker locka in några av alla dem som passerar från tunnelbanan över torget med siktet inställt på den stora köpgallerian.

– Idag har Vita hjärtats café öppet inte bara för gemenskapens skull utan för att samla in pengar till fattiga i vår församling, säger Maria.

Hon har själv bakat både smörgåsbröd och bullar, precis som flera av volontärerna som håller i serveringen.

Skärholmens församling är ung, kyrkan invigdes 1976. Då var miljonprogrammet här i södra Stockholm färdigbyggt.

– Äldre församlingar har fått stiftelser och fonder, men vi har inga sådana pengar att dela ut till alla dem som söker ekonomiskt stöd. Från 1950-talet tänkte man att samhället skulle stötta behövande ekonomiskt. Men idag ser vi att det inte riktigt fungerar, säger Maria Engman Lyrén.

Idag har över 80 procent i Skärholmen utländsk bakgrund, 9 procent har ekonomiskt bistånd och valdeltagandet är lågt, 60 procent. Sedan Maria började jobba som diakon 2005 har fattigdomen bara ökat.

– Ett exempel är om Försäkringskassan säger nej till sjukpenning, då säger socialtjänsten också nej. Då är du inte sjuk, då ska du jobba. Nu när det ska dras ner på arbetsförmedlingen då förväntar jag mig att många kommer att söka sig till oss.

30 procent av dem Maria har kontakt med har problem kopplat till bostaden. De har inte pengar till hyran eller vill flytta från trångboddhet eller hotellhem. Diakonerna träffar väldigt många som står inför

vräkningar. Och dem som inte har någon bostad alls.

– Har du ingen inkomst och en bostadsrätt då får du sälja den. Men var ska du bo istället? Om man ville göra något bra då skulle man ge ekonomiskt bistånd oavsett boendeform. För kommuner som inte har några hyresrätter de slipper betala socialbidrag.

Socialtjänsten ställer krav, vilket de har rätt till, till exempel på läkarintyg inom tre veckor.

– Men du får kanske inte tid i psykiatrin förrän om sex veckor. Jag förstår att socialtjänsten måste kontrollera, men det är så mycket papper. Folk försöker, men de passar inte in i systemen.

Att försöka klara sig själv, ta av sparpengar, bli försörjd av en anhörig kan ge nya problem.

– Om du inte arbetar eller får ersättning från ett system någonstans, då blir du av med din sjukpenninggrundande inkomst, då kanske du får leva på socialbidrag hela livet, säger Maria.

Arbetssituationen kan kännas tung, men mötena ger Maria mening.

– Det är väldigt underbara människor det handlar om. Och det här är ju verkligheten.

Maria omskolade sig vid 40, tidigare var hon personalvetare och har jobbat med administration i landstinget, med handel, trädgård och löner.

– Att jag kan löner är bra när jag har med Försäkringskassan att göra.

När Maria sitter med personer i sin bekantskapskrets, övre medelklass, då märker hon att de lever långt ifrån det hon ser varje dag på sitt jobb.

– De förstår inte hur fort det kan gå utför. Under alla år har

jag träffat ett par stycken där jag tänkt: ryck upp dig. Men det är väldigt få. När du känner någon på närmare håll, då tycker du alltid den personen har rätt.

När det är många som hamnar i samma situation då är det systemen som måste ändras. Maria tycker att kyrkans uppgift är att föra de här personernas talan utåt. Men det är svårt att orka när man har fullt upp med det dagliga.

– Kyrkan styrs av politiskt tillsatta och vad som är politik och inte kan vara känsligt.

Kyrkan har tidigare uttalat sig och agerat kraftfullt i det som kallas Påskuppropet. Först 2005, på initiativ av dåvarande ärkebiskopen **K G Hammar**. Då handlade det om asylsökandes situation. 2011 rörde uppropet alla dem som hade utförsäkrats efter de nya hårdare sjukförsäkringsreglerna 2008. Då kom initiativet underifrån just från diakonerna.

Det mullrar i vissa led.

– Myndigheterna tar inget ansvar, de kan inte ändra sig retroaktivt. Om de gör fel och det drabbar den enskilda, då är det "jaha, nu blev det så." Åt andra hållet läggs inga fingrar emellan längre.

Enskilda tjänstemän borde ha mer mandat att se till individens situation, tycker Maria.

– Man har gett dem ett omöjligt uppdrag och som det är nu kostar det samhället mer än det smakar. Socialtjänsten i Skärholmen har gett

ett bra intryck på mig, men det fungerar ändå inte. Vårdcentralerna verkar inte heller fungera. Det är så mycket byten av folk överallt. Att berätta sin jobbiga historia gång efter annan för nya personer, det blir väldigt knäckande.

En grupp som Maria ser som särskilt utsatta och som inte får hjälp av någon är mammor som har vuxna barn hemma, som är mellan 18 och 30 år. Barnen kan ha social fobi, eller andra svårigheter.

– Några ligger bara och stirrar i väggen. Då säger socialtjänsten: Din son ska bidra, betala en del av hyran.

Men hon får inte ut honom ur lägenheten. Kanske ringer hon polisen. Men vad ska de göra? Ringer mamman till psykiatrin säger de att han måste ta kontakt själv. Vem ska de här mammorna få hjälp av?

I köket är det full aktivitet bland volontärerna. Blicken dras till **Lisa**, det finns en positiv energi runt henne. Det yttre avslöjar inte något av hennes historia. Men den är fylld av våld och uppbrott. Kanske kan vi berätta den i SocialPolitik om några år. När allt lugnat ner sig.

– Jag vände mig hit till kyrkan för att få gemenskap, det är A och O i allas liv. Jag kom för att fråga om barnaktiviteter till min son. Maria haffade mig direkt och frågade: "Behöver du hjälp?".

Sedan dess kommer Lisa hit i princip varje dag efter att ha lämnat sonen på förskolan. Hon tändar ett ljus i kyrkorummet, hjälper till lite i caféet och på barnaktiviteten. Så mycket hon orkar.

– Stödet jag fått är fantastiskt och har betytt mycket för mig. Jag är inte kristen men jag är troende, jag ber, men jag tillhör inte en religion. Den finaste kärleken och den lysande energin hittar jag här.

Om historien är mörk ser hon ljusst på framtiden.

– Jag tror på mig själv och på något större. Min situation kan vara ganska överväldigande, jag har inget skyddsnät, ingen familj, inget jobb att gå tillbaka till, även om jag vet vad jag vill göra när jag orkar. Men utan mörker kan man inte se ljus, jag har fått en del skit för att jag är så positiv men det är så jag överlevt. Jag är tacksam för här och nu och tar en dag i taget. Gemenskapen här är bokstavligen livsviktig för mig.

*

Solen är stark fast det är i februari. Den lockar många pensionärer som söker sig hit undan vinterns kyla och mörker. Ingen vet säkert men man räknar med 6 000 svenskar i

Fuengirola som är den ort där det bor flest, 25 000 längs kusten och 90 000 i hela Spanien. En del bor hela året, många på vinterhalvåret. Det är långt ifrån alla som har det gott ställt och spelar golf hela dagarna. Här finns alla sorter. På flygplatsen väntar 35-åriga **Micke** på planet hem.

– Jag har levt på gatan här i tio år. Nu orkar jag inte längre, syrran har betalt biljetten hem och jag ska åka direkt till sjukhuset och försöka komma in på avgiftning. Jag vill börja om.

Micke har inte sökt upp Svenska kyrkan i Fuengirola, men **Lena Ottosson** som är assistent med diakonal inriktning träffar varje år några som är på flykt.

– Det kan vara kriminella, familjer som flyr hotet från socialtjänsten att få sina barn omhändertagna eller någon som vill bort från en vårdnadstvist. Kanske försöker man lappa ihop en familj där det har varit trasigt länge.

Det går att leva ett bra tag här utan att bli synlig, men har man inte en ekonomi som bär då blir man inte långvarig.

– Finns det barn försöker vi få familjen att återkoppla till Sverige, då ska man åka hem, säger Lena.

Även om det är pensionärerna som syns på kyrkans lunchservering möter hon många barn och unga. Bara svenska skolan har 300 elever, andra går i spanska skolor. Det finns en hel del callcenterföretag som lockar ung svensk arbetskraft.

– De springer inte precis ner kyrkans dörrar, men jag ger information på fem callcenter varje år. Med gymnasieungdomarna som är utbytesstudenter har jag mycket kontakt. De vill ha ett sammanhang.

Gymnasieeleverna gör sådant som att packa matpaket till hemlösa, eller bara hänger i kyrkans lokaler. Föräldrar som är oroliga för sina ungdomar hör av sig. Och barn hemma i Sverige som är oroliga för sina föräldrar hör också av sig.

– Jag gör hembesök hos äldre ensamma. Det kan vara skönt att veta att man blir saknad om man inte dyker upp här på ett tag.

Tidigare när man började känna sig väldigt skröplig då flyttade man hem. Nu är flertalet kvar, men de har tunnare band till sina nätverk.

Ett liv i solen kan innebära ensamhet, få och ytliga relationer. Den lättillgängliga alkoholen är väldigt närvarande i alla åldersgrupper, säger Lena Ottosson. Hon är socionom och har jobbat med prostituerade kvinnor i Malmö. Just nu går hon steg ett-utbildning för att hålla samtal i kbt, kognitiv beteendeterapi.

– Här får jag jobba med allt. Det är meningsfullt att skapa sammanhang för människor att mötas och bilda nätverk. Det är synd att vi gör det här jobbet i det tysta. 80- 90 procent säger att de är med i svenska kyrkan just för det diakonala arbetet.

När Svante Talltorp känner behov av en egen stund för reflektion tänder han ett ljus.

Entrén till Gröndals kyrka är rätt in från gatan, inte långt från spårvagnshållplatsen i förorten precis utanför en av Stockholms tullar. Det första som möter är ett kaffebord med mintkysisar och pepparkakor. Sedan är det ytterligare fem steg till diakon **Svante Talltorps** rum. Många hittar hit.

– Enskilda samtal är den stora delen i arbetet, och jag möter

inte en viss kategori. Här är man mitt i livet, medelåldern i stadsdelen är 34 år. Hit kommer 19-åringar som har behov av att prata om livsfrågor och relationer till partner eller mamma och pappa. Det finns en stor öppenhet bland yngre att prata om det svåra, en medvetenhet om att det är bra att prata.

Det kostar inget, det skrivs inga journaler, är det riktig kris får man komma en till två gånger i veckan.

– Sedan försöker vi glesa ut. Någon kan komma en gång och sedan om tre år igen.

Tröskeln är låg, kaffet är gratis och man kan läsa tidningen. Svante har 400 samtal på ett år. Alla är välkomna.

– Vi frågar aldrig om medlemskap, jag har haft kulturella muslimer i samtal, säger han.

I Gröndal är andelen utrikesfödda lägre än i Stockholm som helhet 19,5 procent (hela staden 33 procent), 67 procent har eftergymnasial utbildning och 88 procent röstade i senaste valet. Även om stadsdelen har småstadskaraktär, är välmående på ytan och ingen misär syns, finns här ekonomisk fattigdom. Inte minst bland ensamstående med barn och personer med psykisk ohälsa.

Svante säger till dem att kontakta socialtjänsten, men också att de kan återkomma. I januari finns många fonder att söka och Svante skriver rekommendationsbrev.

– Vi ska inte vara socialtjänst, men vi kan vara en extra tillfällig hjälp. Vi får donationer ibland.

Svante tycker oftast att socialtjänsten är väldigt bra.

– Många klagar här hos mig, jag lyssnar, men jag köper det inte. Men när det gäller psykisk ohälsa där hamnar människor mittemellan. Du är för frisk för hjälp i psykiatrin, men behöver stöd, då kan du hitta en fristad här. Jag mötte en person som blivit utförsäkrad häromdagen. Det är beklämmande. De lever på havregrynsgröt. Men det ser man inte på dem.

Svante Talltorp träffar också ganska många som lagt ett missbruk bakom sig. Det finns en hel del försöks- och

träningsslägenheter insprängda i Gröndal.

En ny grupp som kommer till kyrkan är ensamkommande i gymnasieåldern.

– Vi erbjuder mat varje söndag, de kommer från hela Stockholm. Hur de bor, jag vet inte, vi frågar inte, de är fina och luktar gott, de sköter sig. Det är så sorgligt att se.

Svante ser mycket ensamhet.

– Vi är en sluss in i ett sammanhang, man hittar sin plats, hittar in i en andlig puls.

Den som blir diakon lovar att finnas till hands för de svaga och behövande. Svante mår han bra om han ser någon annan människa må bättre. Om det händer något med personen som kommer låst och tittar ner, om någon blommar ut.

– Jag är redskap för förlösande av sådant man tänkt på i två år. Eller hela livet. Det är väldigt meningsfullt att få vara det här redskapet. Jag är inte här för att hjälpa, för vi är alla hjälpsökande, men för att vägleda och stötta just nu. Nästa gång kan det vara jag som behöver stöd. Jag kan bekräfta, se människan och inte bedöma.

Från rummet intill hörs psalm 248, Tryggare kan ingen vara, det är ett 30-tal daglediga, främst pensionärer som samlats för gemensam lunchmacka och en kort andakt.

– Sedan min man dog kommer jag hit och har fått nya vänner på dagcaféet, säger **Gun** som inte har någon tidigare bakgrund i kyrkan.

Bertil, som är kyrkopolitiker, tycker det är skönt att träffa andra på ett otvunget sätt.

– Bäst är att jag inte behöver komma om jag inte är pigg.

Också **Lars** kommer hit för att träffa folk han känner. Han har svårt

att gå, ramlar lätt. Han har fått avslag på sin ansökan om att flytta in på äldreboendet i stadsdelen där han ofta äter lunch. Men han har överklagat.

– Jag tror på Gud, man måste tro på någonting. Jag har arbetat mycket i mitt liv för att hjälpa människor i nöd.

Lisa heter egentligen något annat.

Text och bild: Anna Fredriksson

En diakon...

... ska vara utbildad socionom eller sjuksköterska. Svante Talltorp var församlingspedagog. Under antagningsprocessen som tar ett halvår gör man praktik, får träffa en psykiater och en erfaren diakon. Utbildningen är ettårig på högskolenivå i Uppsala med ämnen som teologi, kris- och katastrofkunskap, själavård och socialkunskap. En del läser man tillsammans med dem som utbildar sig till präster. Efter utbildning vigs du till diakon om du har en tjänst. Annars får du vänta.